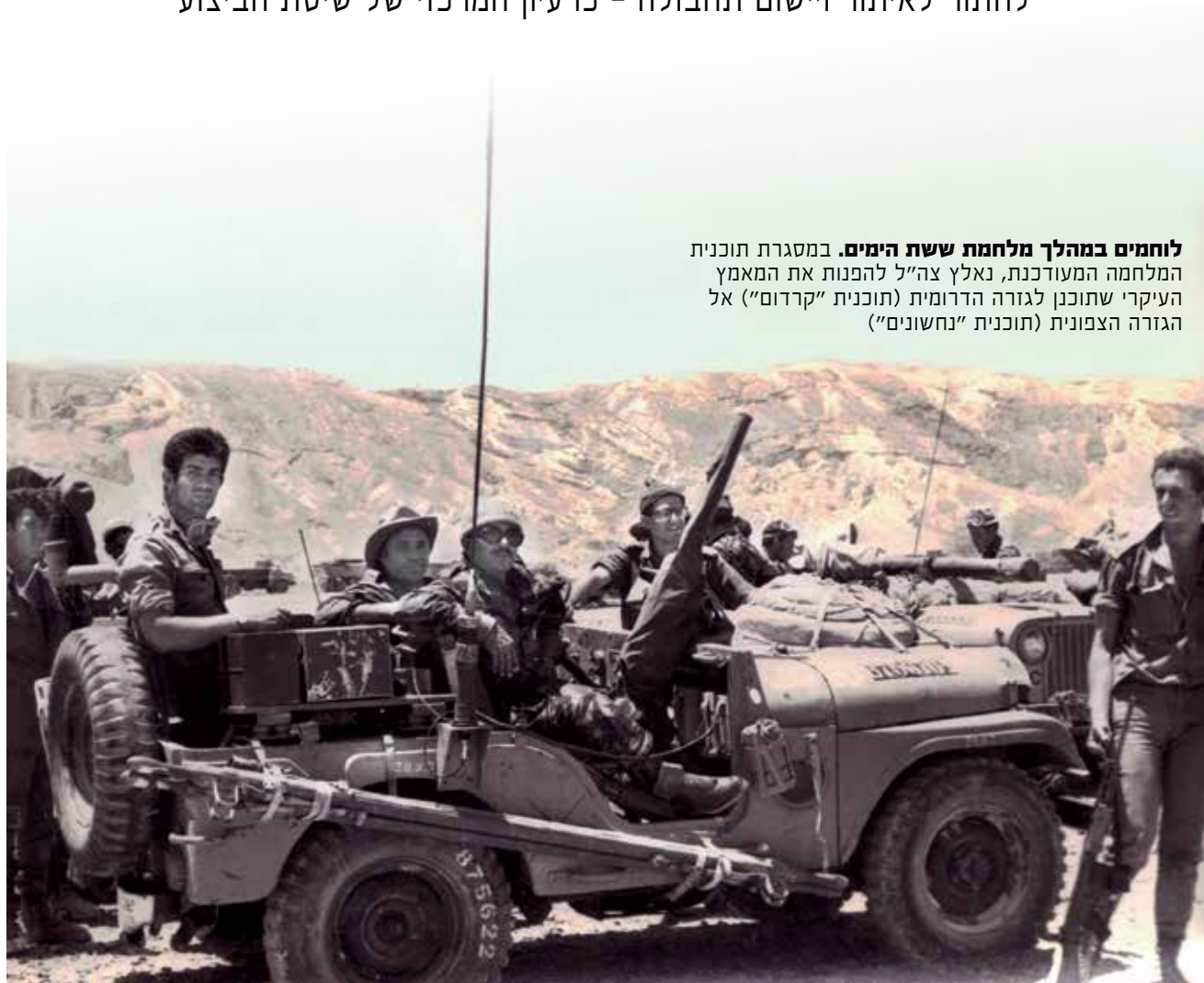

מ"לשון אדומה" ל"סדין אדום"

תרומת אוגדת ההונאה להכרעה הקרקעית בסיני במלחמת ששת הימים

"לשון אדומה" הוא מבצע ההונאה המשמעותי ביותר של צה"ל. כל תכנון מבצעי, החל מהרמה הטקטית דרך הרמה האופרטיבית ובוודאי ברמה האסטרטגית, צריך לחתור לאיתור ויישום תחבולה - כרעיון המרכזי של שיטת הביצוע

לוחמים במהלך מלחמת ששת הימים. במסגרת תוכנית המלחמה המעודכנת, נאלץ צה"ל להפנות את המאמץ העיקרי שתוכנן לגזרה הדרומית (תוכנית "קרדום") אל הגזרה הצפונית (תוכנית "נחשונים")

אלים (מילי) ד"ר אלדר קולנשר, מומחה למנהיגות ארגונית

ביולי 1961 הוקם על-ידי סא"ל ראובן קולנשר גדוד ההונאה 577. הגדוד היה סודי ביותר, ונועד להקנות לצה"ל יכולת אסטרטגית: ביום יחידת שריון וארטילריה בסדר גודל של חטיבת שריון. לשם כך נכללו בגדוד המילואים מעצבים וציירים שהתמחו ביצירת תפאורות של טנקים, תותחים ונגמ"שים - באמצעות דגמי פיברגלס המונעים על גבי קומנדקרים. קולנשר, כמג"ד סדיר, אימן את הגדוד ושילב אותו בתוכניות המבצעיות של צה"ל במשך חמש שנים, וביולי 1965 קיבל מינוי לרמ"ט אוגדת הונאה 49, שהוקמה ב-1966 על בסיס גדוד ההונאה הקיים. ב-1967 כללה אוגדת ההונאה, בפיקודו של אל"ם שלמה אמבר, את חטיבת חי"ר 99 ושתי פלוגות מגדוד השריון הפיקודי 226, כמו גם ציוד מכני הנדסי ואלמנט קשר שנועד לביים תקשורת בהיקף גדול! אוגדת ההונאה פעלה ב-1967 במסגרת תוכנית "לשון אדומה", כשהערך המרכזי שהביאה היה שהמפקד העליון של צבא מצרים, שהבין מאוחר מדי כי בשל תוצאות ההונאה, בשילוב תוצאות מבצע "מוקד", אין לכוחותיו שום סיכוי - הורה על פקודת נסיגה, בטרם הגיעו רוב כוחותיו לידי ביטוי. בסיכום מלחמת ששת הימים ציין הרמטכ"ל יצחק רבין, כי אוגדת ההונאה הייתה הגורם שאפשר את הניצחון הקרקעי במלחמה.

ההפתעה המצרית: כניסת צבא מצרים לסיני והיערכותו

בכנס הפיקוד של צה"ל בפברואר 1967, טען ראש אמ"ן אלוף אהרון יריב: "אין סיכוי למלחמה בשנים הקרובות. עד 1970-1971 המצרים לא ייזמו מלחמה"². יתרה מכך, לא קדמה שום התרעה מודיעינית לכניסת צבא מצרים לסיני ב-14 במאי אותה שנה. מעבר לכישלון האסטרטגי, הכישלון המודיעיני היה גם ברמה האופרטיבית: חלק מהחטיבות, כמו גם כוח משימה ברמת הדיוויזיה שנכנסו לסיני, לא היו מוכנים לישראל כלל. כך גם ברמה הטקטית הבסיסית - בגדוד טנקים של צבא מצרים בסיני היו 31 טנקים, ולא 22 כפי שחשבו בישראל.

בנוסף, צבא מצרים נערך במתווה שונה לחלוטין מהצפוי: במקום להתפרס בגזרה הדרומית של גבול ישראל, מול כונתילה, כלקח מפריצת צה"ל שם במלחמת סיני ב-1956 - ריכזו המצרים עוצמה ניכרת בקדמת סיני, סמוך לציר הצפוני של סיני באזור רפיח אל-עריש ומעט דרומה משם

עד אבו עגילה.³

בציר הצפוני הוצבה "מג'מועת שאזלי" - כוח משימה דיוויזיוני משוריין בפיקודו של גנרל סעד א-שאזלי שכלל סדר גודל של 2 חטיבות טנקים, חטיבת חי"ר מוקטנת וחטיבת חת"מ מוקטנת. בציר הצפוני הצטרפה לשאזלי דיוויזיית חי"ר 7 שהועברה לשם בהדרגה. סך הכול כשתי דיוויזיות.⁵ בציר המרכזי הוצבו 2 דיוויזיות חי"ר: דיוויזיה 2 (אבו עגילה, אוס-כתף, קסימה) ודיוויזיה 3 בעורפה (ביר חסנה, ג'בל לבני). בקו שני נערכו שתי דיוויזיות: דיוויזיה 6 בביר חסנה ודיוויזיה משוריינת 4 שהגיעה לסיני ב-24 במאי, נחשבה לאגרוף השריון העיקרי ולעתודה האסטרטגית, ונערכה במישור המלזי באזור ביר גפגפה וביר תמדה. כל שאר החטיבות העצמאיות ואגדי השריון (פוג'ים) היו עתודות של הדיוויזיות ושל הארמיה שפיקדה על כל הכוחות היבשתיים בסיני, והפעלתם במלחמה הייתה מוגבלת.

כדי לאפשר את תוכנית המלחמה המעודכנת, הבינו בצה"ל כי יש להונות את המצרים ולשכנע אותם כי המאמץ המרכזי של צה"ל יהיה בדרום הגבול לכיוון כונתילה - כדי שיסיטו לשם כוחות משמעותיים ובכך יאפשרו לאוגדת טל לפרוץ בציר הצפוני

בסך הכול נערכו בסיני שבע דיוויזיות מצריות, כולל כוח של הגנרל צלאח יאקוט שקיומו נודע לצה"ל רק בתחילת המלחמה.⁶ ברצועת עזה נערכה דיוויזיה נוספת, שכונתה על-ידי צה"ל דיוויזיה 20.

במסגרת תוכנית המלחמה המעודכנת שלו, נאלץ צה"ל להפנות את המאמץ העיקרי שתוכנן לגזרה הדרומית (תוכנית "קרדום") אל הגזרה הצפונית (תוכנית "נחשונים"). התוכנית כללה פריצה של שלוש אוגדות משוריינות לסיני: אוגדה 82 של אלוף ישראל טל, עם מח"ט צנחנים אל"ם רפאל איתן (רפול) ומח"ט 7 אל"ם שמואל גונן (גורודיש) בציר הצפוני לכיוון רפיח ואל-עריש; אוגדה 38 של אלוף אריאל שרון בציר המרכזי (מעט דרומה מהציר הצפוני) מניצנה לכיוון אוס-כתף ואבר-עגילה; ואוגדה 31 של אלוף אברהם יפה במרחב שבין אוגדות טל ושרון - לכיוון מרכז סיני.

יצחק (חקה) חופי, תוכנית ההונאה הוכנה באג"ם מבצעים בראשותו, ונקראה "לשון אדומה"

תוכנית ההונאה "לשון אדומה" והיערכות האוגדה למלחמה

באותם ימים עמדו לרשות צה"ל כ-500 טנקים בלבד, לעומת כ-1000 טנקים של צבא מצרים. בראיית הנחיתות הכמותית

סא"ל ראובן קולנשר (ממושקף, במרכז) עם חיילי הגדוד. שינויי היערכות וריבוי ההנחיות המשתנות, גרמו לאנדרלמוסיה ולבלבול במערך המצרי הן ברמת מפקדים והן ברמת הכוחות

של צה"ל עלה צורך ביתרון כמותי מקומי במקומות שצה"ל יפרוץ בהם. כדי לאפשר את תוכנית המלחמה המעודכנת, הבינו בצה"ל כי יש להונות את המצרים ולשכנע אותם כי המאמץ המרכזי של צה"ל יהיה בדרום הגבול לכיוון כונתילה - כדי שיסיטו לשם כוחות משמעותיים ובכך יאפשרו לאוגדת טל לפרוץ בציר הצפוני. בנוסף, נדרש להבטיח שעתודות האויב של הקו השני והשלישי לא יתערבו בשלב ההבקעה.⁷

תוכנית ההונאה הוכנה באג"ם מבצעים בראשות סא"ל יצחק (חקה) חופי, ונקראה "לשון אדומה". התוכנית נועדה להצביע על כיבוש שארם א-שייח' כמטרת צה"ל, שמתכוון לנוע לשם דרך כונתילה ונח"ל. מלבד המרכיב היבשתי, כללה התוכנית מרכיב

ימי שנועד לשכנע בכוונה לכבוש את שארם א-שייח', ולגרום למצרים להסיט כוח אווירי וימי לעבר ים סוף.

אוגדת ההונאה הייתה בין הראשונות שגויסו טרם המלחמה. מפקד גדוד ההונאה במלחמה היה סא"ל עודד באומן. קולנשר, שהשתחרר שנה קודם לכן משירות, התגייס למילואים בתקופת ההמתנה למלחמה כדי לסייע לסגנו לשעבר. האוגדה התמקמה באזור נבטים בנגב עם זחל"מים ומשאיות אספקה, וצורפו אליה שלושה טנקים מסוג "שרמן" כדי ליצור סימנים של שרשרות טנקים (קוליסים) בחולות המדבר. ב-26 במאי 1967 עברה האוגדה לאזור היערכות מול כונתילה, והתארגנה בחניון גדול כשהיא מוסווית על-ידי רשתות. דובר צה"ל אף צילם את הכוחות הנעים לחזית הדרומית כדי להסב את תשומת הלב המצרית, בנוסף לאמצעים יומינטיים שהופעלו לשם כך.

האוגדה הפעילה סיורי מפקדים, פרצה דרכים, קיימה תנועות סרק, הפעילה אמצעי קשר והקימה מחנות ריקים. בנוסף, כדי להעצים את האפקט, אורגנו שירות של מובילי טנקים שנועו דרומה בשעות היום עם טנקים מחטיבה 14 וחזרו בלילה באורות כבויים. ב-2 ביוני 1967 דילגה האוגדה למישור פארן כדי להיערך מול מג'מועת שאזלי, שהתמקמה צפונית מערבית לכונתילה בוואדי קוריה.

המצרים בלעו את הפיתיון

נוכח ריכוז לכאורה של שתי חטיבות, מתוכן אחת כביכול משוריית בדרום הגבול במקום שבו הייתה קודם רק חטיבה ממוכנת אחת, שינו המצרים באופן דרמטי את היערכותם. כבר ב-27 במאי, למחרת היערכות מול כונתילה, החלו המצרים להניע כוחות לציר הדרומי מול כונתילה, כשהתנועה כללה הסטה דרומה מהציר הצפוני של כוח המשימה הדיוויזיוני בפיקוד שאזלי.⁸

כתוצאה מכך נפתחה הדרך בפני אוגדת טל לפרוץ בציר הצפוני בין רפיח לאל-עריש. מעט מערבית למג'מועת שאזלי נערך מול כונתילה כוח משימה דיוויזיוני נוסף של גנרל יאקוט שכלל שתי

חטיבות חי"ר (3 ו-125), חטיבה משוריית מוקטנת עם כ-70 טנקים וחטיבת חת"ם בעלת 72 קני ארטילריה.⁹

המצרים לא הסתפקו בהיערכות זו מול הגזרה הדרומית, והניעו לכיוונה את שתי דיוויזיות הקו השני שיכלו לשבש את מאמצי הפריצה של צה"ל בציר המרכזי: דיוויזית חי"ר 6 (שכללה חטיבת שריון) הוסטה מביר חסנה ונערכה על ציר נח'ל-מיתלה בעורף כונתילה; דיוויזיית שריון 4 החלה לנוע בלילה שבין 2 ל-3 ביוני ממישור המליז לכיוון הגזרה הדרומית.

בִּזְיוֹן בִּיצֵעו המצרים גיחת צילום בגזרה הדרומית. הם נוכחו לדעת שאין שם הרבה כוחות ישראלים ושהונו אותם, אך כבר היה מאוחר להתחיל ולשנות פעם נוספת את היערכות הכוחות בסיני

ההיערכות המצרית בציר המרכזי נותרה ככלל בעינה, למעט הסרת האיום של תגבור כוחות מצריים באזור אבו עגילה-ביר לחפן-ג'בל לבני. נוכח האיום הישראלי המבויס על שארם א-שייח', תגבר חיל האוויר המצרי את סד"כ מטוסי מיג 19 ומיג 21 בערדקה,¹⁰ וכן תוגבר סד"כ חיל הים המצרי. ב-2 ביוני ביצעו המצרים גיחת צילום בגזרה הדרומית. הם נוכחו לדעת שאין שם הרבה כוחות ישראלים ושהונו אותם, אך כבר היה מאוחר להתחיל ולשנות פעם נוספת את היערכות הכוחות בסיני.

לשון אדומה - התוצאות

משנוצרו התנועות המצריות לצורך שינוי היערכות השגוי והמהומה בצבא המצרי עמדה להגיע לשיאה, החליטו בצה"ל לפתוח במלחמה ב-5 ביוני. קוד היציאה למלחמה היה "סדין אדום".

